

30-May, 2026-yil

**TEXNIKUMLARDA KASBIY FANLARNI O‘QITISHDA INFORMATIKA
FANINING AHAMIYATI VA ROLI**

Jumabaeva Shaxnoza Zaripbaevna

Nukus tumani 1-son texnikumi informatika fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada texnikumlarda kasbiy fanlarni o‘qitishda informatika fanining o‘rni, ahamiyati va amaliy imkoniyatlari yoritiladi. Bugungi raqamli jamiyatda har bir kasb egasi axborot texnologiyalaridan foydalanish, ma’lumotlarni izlash, qayta ishlash, tahlil qilish va kasbiy faoliyatda qo‘llash ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur. Shu jihatdan informatika fani texnikum o‘quvchilarining kasbiy tayyorgarligini kuchaytiruvchi, ularni zamonaviy mehnat bozoriga moslashtiruvchi va raqamli kompetensiyalarini rivojlantiruvchi asosiy fanlardan biri sifatida qaraladi.*

Kalit so‘zlar: *texnikum, informatika, kasbiy fanlar, raqamli kompetensiya, axborot texnologiyalari, kasbiy ta’lim, elektron resurs, amaliy ko‘nikma, raqamli savodxonlik, zamonaviy ta’lim.*

KIRISH

Hozirgi davrda kasbiy ta’lim oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — o‘quvchilarni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, amaliy ko‘nikmaga ega, mustaqil fikrlaydigan va axborot texnologiyalaridan samarali foydalana oladigan mutaxassis sifatida tayyorlashdir. Texnikumlarda o‘qitiladigan har bir kasbiy fan o‘quvchini muayyan yo‘nalish bo‘yicha bilim va malaka bilan qurollantiradi. Biroq bu bilimlarni zamonaviy sharoitda samarali qo‘llash uchun informatika fanining o‘rni alohida ahamiyat kasb etadi.

Informatika bugungi kunda faqat kompyuterdan foydalanishni o‘rgatuvchi fan emas. U axborotni izlash, saqlash, qayta ishlash, tahlil qilish, taqdim etish, elektron hujjatlar bilan ishlash, internet xizmatlaridan foydalanish, kasbiy dasturlarni qo‘llash va raqamli xavfsizlikka rioya qilish kabi ko‘plab zarur ko‘nikmalarni shakllantiradi. Shu sababli texnikumlarda informatika fani barcha kasbiy fanlar bilan uzviy bog‘liq holda o‘qitilishi lozim.

Bugungi o‘quvchi ertangi mutaxassisdir. U qaysi kasbni tanlamasin, o‘z faoliyatida axborot texnologiyalariga duch keladi. Tikuvchilikda dizayn dasturlari, avtomobilsozlikda diagnostika dasturlari, iqtisodiyotda elektron jadvallar, tibbiyotda elektron ma’lumotlar bazalari, qishloq xo‘jaligida raqamli monitoring vositalari, xizmat ko‘rsatish sohasida onlayn platformalar qo‘llanilmoqda. Demak, informatika fani kasbiy ta’limning ajralmas tayanchi hisoblanadi.

Texnikumlarda kasbiy fanlar o‘quvchilarga tanlagan yo‘nalishi bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikma beradi. Informatika esa ushbu bilimlarni zamonaviy texnologiyalar yordamida chuqurlashtirish va amaliyotga tatbiq etishga xizmat qiladi. Masalan, o‘quvchi kasbiy fan doirasida muayyan jarayonni o‘rganadi, informatika fanida esa shu jarayonni

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

jadval, diagramma, taqdimot, elektron hujjat yoki dasturiy vosita yordamida ifodalashni o‘rganadi.

Kasbiy fanlarda olingan bilimlarni raqamli shaklda qayta ishlash o‘quvchining mavzuni yaxshiroq tushunishiga yordam beradi. Masalan, iqtisodiy yo‘nalishda o‘quvchilar xarajat va daromadlarni Excel dasturida hisoblashlari, texnik yo‘nalishda chizma va sxemalarni maxsus dasturlarda ko‘rishlari, xizmat ko‘rsatish yo‘nalishida mijozlar ro‘yxati yoki buyurtmalar jadvalini tuzishlari mumkin. Bunday yondashuv o‘quvchini faqat nazariy bilim oluvchi emas, balki amaliy natija yaratuvchi shaxsga aylantiradi.

Informatika fanining yana bir muhim jihati — u fanlararo bog‘liqlikni kuchaytiradi. Har bir kasbiy fan o‘z mazmuniga ega bo‘lsa-da, ularni raqamli texnologiyalar orqali birlashtirish mumkin. Masalan, o‘quvchi kasbiy fan bo‘yicha loyiha tayyorlaydi, informatika yordamida ma‘lumot izlaydi, rasm va jadval qo‘shadi, taqdimot yaratadi, natijani himoya qiladi. Bu jarayonda uning ham kasbiy bilimi, ham axborot bilan ishlash madaniyati rivojlanadi.

Bugungi kunda har bir mutaxassis uchun raqamli savodxonlik muhim kasbiy ko‘nikmaga aylangan. Raqamli savodxonlik deganda faqat kompyuterni yoqish yoki matn terish tushunilmaydi. U axborotni to‘g‘ri izlash, ishonchli manbani tanlash, ma‘lumotni tahlil qilish, elektron hujjatlarni rasmiylashtirish, onlayn xizmatlardan foydalanish, axborot xavfsizligi qoidalariga amal qilish va raqamli vositalar yordamida muammoni hal qilishni o‘z ichiga oladi.

Texnikum o‘quvchilari kelajakda ish joyida turli raqamli tizimlar bilan ishlashlari mumkin. Masalan, elektron hisobot topshirish, mahsulot yoki xizmat ma‘lumotlarini bazaga kiritish, ishlab chiqarish jarayonini nazorat qilish, buyurtmalarni ro‘yxatga olish, mijozlar bilan onlayn muloqot qilish kabi vazifalar ko‘plab sohalarda uchraydi. Shuning uchun informatika fanida o‘rganilgan ko‘nikmalar bevosita kasbiy faoliyatga tayyorgarlik vazifasini bajaradi.

Kasbiy kompetensiya o‘quvchining faqat o‘z yo‘nalishi bo‘yicha bilimga ega bo‘lishi emas, balki shu bilimni amaliy vaziyatda qo‘llay olishi bilan belgilanadi. Informatika bu jarayonda yordamchi emas, balki kuchaytiruvchi fan sifatida namoyon bo‘ladi. Chunki raqamli vositalardan foydalana olgan o‘quvchi o‘z kasbiy ishini tezroq, aniqroq va samaraliroq bajaradi.

Texnikumlarda kasbiy fanlarni o‘qitishda axborot texnologiyalaridan turli shakllarda foydalanish mumkin. Eng avvalo, dars jarayonida multimedia taqdimotlari, videodarslar, elektron qo‘llanmalar, interaktiv testlar va onlayn platformalar o‘quvchilarning mavzuga qiziqishini oshiradi. Ayniqsa murakkab jarayonlarni ko‘rgazmali tushuntirishda raqamli vositalar katta samara beradi.

Masalan, texnik yo‘nalishlarda mexanizmning ishlash jarayoni, elektr zanjirlarining tuzilishi yoki ishlab chiqarish bosqichlari animatsiya va video orqali tushuntirilsa, o‘quvchi mavzuni yaxshiroq anglaydi. Iqtisodiy yo‘nalishlarda jadval va diagrammalar orqali ma‘lumotlarni tahlil qilish mumkin. Tikuvchilik, dizayn yoki xizmat ko‘rsatish sohalarida

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

esa rang, shakl, o‘lcham, mahsulot modeli va buyurtma jarayonlarini raqamli muhitda ko‘rsatish foydali bo‘ladi.

Informatika fanida o‘quvchilar Microsoft Word, Excel, PowerPoint, internet xizmatlari, elektron pochta, bulutli saqlash vositalari, grafik dasturlar, ma’lumotlar bazasi, onlayn test tizimlari va boshqa amaliy dasturlar bilan ishlashni o‘rganadilar. Agar bu ko‘nikmalar kasbiy fanlar bilan bog‘lab o‘rgatilsa, o‘quvchilar ularning real hayotdagi ahamiyatini tezroq tushunadi.

Texnikum ta’limida har bir fan amaliy natijaga xizmat qilishi kerak. Informatika fani bu borada keng imkoniyatlarga ega. Masalan, o‘quvchilarga faqat dastur menyularini yodlatish emas, balki kasbiy vaziyatga mos topshiriqlar berish samaraliroq hisoblanadi. “Korxonada xodimlari ro‘yxatini Excelda tuzing”, “Kasbiy loyiha uchun taqdimot tayyorlang”, “Mahsulot haqida reklama matni yozing”, “Elektron jadvalda hisob-kitob bajaring”, “Kasbiy mavzu bo‘yicha internetdan ishonchli ma’lumot toping” kabi topshiriqlar o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmasini mustahkamlaydi.

Bunday topshiriqlar o‘quvchini mustaqil ishlashga o‘rgatadi. U kerakli ma’lumotni izlaydi, saralaydi, qayta ishlaydi va natijani taqdim etadi. Bu jarayonda faqat informatika emas, balki mantiqiy fikrlash, ijodkorlik, mas’uliyat va kasbiy nutq madaniyati ham rivojlanadi.

Informatika darslarida loyiha asosida ishlash ham yaxshi samara beradi. Masalan, o‘quvchilar tanlagan kasbi bo‘yicha kichik elektron portfolio, taqdimot, ma’lumotlar jadvali yoki reklama materiali tayyorlashi mumkin. Bu ularda o‘z kasbiga qiziqishni kuchaytiradi va raqamli vositalardan maqsadli foydalanish madaniyatini shakllantiradi.

Informatika fanining kasbiy fanlar bilan samarali bog‘lanishi ko‘p jihatdan o‘qituvchining metodik yondashuviga bog‘liq. O‘qituvchi darsni tashkil etishda o‘quvchilarning kasbiy yo‘nalishini hisobga olishi zarur. Bir xil topshiriq barcha yo‘nalishlar uchun birdek samarali bo‘lmasligi mumkin. Masalan, avtomobil yo‘nalishi o‘quvchilari uchun texnik chizma, ehtiyot qismlar jadvali yoki diagnostika ma’lumotlari bilan ishlash qiziqarli bo‘lsa, xizmat ko‘rsatish yo‘nalishi uchun mijozlar bazasi, buyurtma shakli yoki reklama taqdimoti foydaliroq bo‘lishi mumkin.

Shuning uchun informatika o‘qituvchisi kasbiy fan o‘qituvchilari bilan hamkorlik qilishi muhim. Ular birgalikda fanlararo topshiriqlar, kichik loyihalar, amaliy mashg‘ulotlar va baholash mezonlarini ishlab chiqishlari mumkin. Bunday hamkorlik o‘quvchilarga bilimlarning uzviyligini ko‘rsatadi.

O‘qituvchi darsda o‘quvchilarga tayyor ma’lumotni berish bilan cheklanmasdan, ularni izlanishga yo‘naltirishi lozim. Chunki zamonaviy mutaxassis uchun eng muhim ko‘nikmalardan biri — yangi axborotni mustaqil topish va undan to‘g‘ri foydalanishdir. Informatika darslari aynan shu ko‘nikmani shakllantirish uchun qulay maydon hisoblanadi.

Kasbiy fanlarni o‘qitishda informatika fanining yana bir muhim roli axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirishdir. O‘quvchilar internetdan foydalanishda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, ishonchli manbalarni tanlash, mualliflik huquqiga rioya qilish,

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

zararli havolalardan ehtiyot bo‘lish, parollarni xavfsiz saqlash kabi qoidalarga amal qilishlari kerak.

Bugungi kunda ko‘plab xizmatlar elektron shaklga o‘tmoqda. Shuning uchun kelajak mutaxassisi raqamli muhitda mas’uliyat bilan harakat qilishi zarur. Noto‘g‘ri ma’lumotdan foydalanish, tasdiqlanmagan manbaga ishonish yoki shaxsiy ma’lumotlarni ehtiyotsizlik bilan tarqatish turli muammolarga olib kelishi mumkin. Informatika fani o‘quvchiga nafaqat texnik ko‘nikma, balki raqamli madaniyat va mas’uliyatni ham o‘rgatadi.

Texnikumlarda o‘quvchilarga axborot xavfsizligi bo‘yicha amaliy vaziyatlar asosida tushuncha berish foydali. Masalan, “kuchli parol yaratish”, “fishing xabarni aniqlash”, “ishonchli saytni farqlash”, “internetdan olingan ma’lumotga havola berish” kabi mashg‘ulotlar ularning kundalik hayotida ham kerak bo‘ladi.

Texnikumlarda kasbiy fanlarni o‘qitishda informatika fanining ahamiyatini tahlil qilganda, uning ikki asosiy vazifasi ko‘rinadi. Birinchisi — o‘quvchilarning umumiy raqamli savodxonligini shakllantirish. Ikkinchisi — kasbiy fanlarda olingan bilimlarni amaliy va raqamli shaklda qo‘llashga yordam berish. Bu ikki vazifa bir-biri bilan uzviy bog‘liq.

Shaxsiy fikrimcha, informatika fanini alohida fan sifatida emas, balki barcha kasbiy fanlarni kuchaytiruvchi vosita sifatida ko‘rish zarur. Chunki har bir kasbda axborot bilan ishlash bor. Kimdir hisobot tayyorlaydi, kimdir mijozlar bazasini yuritadi, kimdir texnik ko‘rsatkichlarni tahlil qiladi, yana kimdir o‘z mahsulotini internet orqali targ‘ib qiladi. Bularning barchasi informatika bilan bog‘liq.

Agar texnikumlarda informatika darslari kasbiy yo‘nalishlar bilan uyg‘unlashtirilsa, o‘quvchilar bu fanni hayotiy va zarur fan sifatida qabul qiladi. Aks holda, u faqat kompyuterda bajariladigan alohida mashqlar to‘plami bo‘lib qolishi mumkin. Demak, informatika fanining haqiqiy samarasi uni kasbiy ta’lim mazmuniga to‘g‘ri integratsiya qilish orqali yuzaga chiqadi.

Xulosa qilib aytganda, texnikumlarda kasbiy fanlarni o‘qitishda informatika fanining ahamiyati juda katta. Informatika o‘quvchilarga axborot bilan ishlash, raqamli texnologiyalardan foydalanish, elektron hujjatlar tayyorlash, ma’lumotlarni tahlil qilish, internet xizmatlaridan samarali foydalanish va axborot xavfsizligiga rioya qilish ko‘nikmalarini beradi.

Kasbiy fanlar bilan bog‘langan informatika darslari o‘quvchilarning o‘z mutaxassisligiga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, amaliy tayyorgarligini kuchaytiradi va ularni zamonaviy mehnat bozoriga moslashtiradi. Shu sababli informatika fanini texnikum ta’limida yordamchi fan emas, balki kasbiy kompetensiyalarni rivojlantiruvchi asosiy fanlardan biri sifatida baholash lozim.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalarni biladigan, axborotni tahlil qila oladigan va kasbiy faoliyatida zamonaviy dasturlardan foydalana oladigan o‘quvchi kelajakda o‘z sohasida muvaffaqiyatli mutaxassis bo‘lib shakllanadi. Bu esa texnikumlarda informatika fanini sifatli, amaliy va kasbiy yo‘naltirilgan holda o‘qitishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirov A.A., Pardaev A.X. Ta’lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2014. — 168 b.
2. Aripov M., Begalov B., Begimqulov U., Mamarajabov M. Axborot texnologiyalari. — Toshkent: Noshir, 2009. — 368 b.
3. G’ulomov S.S., Shermuhamedov A.T., Begalov B.A. Iqtisodiy informatika. — Toshkent: O’zbekiston, 1999. — 528 b.
4. Polat E.S. Sovremennye pedagogicheskie i informatsionnye texnologii v sisteme obrazovaniya. — Moskva: Akademiya, 2010. — 368 s.
5. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании. — Москва: Академия, 2005. — 192 с.
6. Okhunov, M., & Minamatov, Y. (2021). Application of Innovative Projects in Information Systems. *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630), 11, 167-168.
7. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. *Scientific progress*, 2(8), 911-913.
8. Минаматов, Ю. (2021). УМНЫЕ УСТРОЙСТВА И ПРОЦЕССЫ В ИХ ПРАКТИЧЕСКОЙ ЭКСПЛУАТАЦИИ. *Eurasian Journal of Academic Research*, 1(9), 875-879.
9. G’ofurovich, T. X. A., & Esonali o’g’li, M. Y. (2022). Computer Using Dynamic System Modelling Environments. *Journal of Ethics and Diversity in International Communication*, 2(2), 9-13.
10. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Nasirdinova, M. H. Q. (2022). APPLICATION OF ICT IN EDUCATION AND TEACHING TECHNOLOGIES. *Scientific progress*, 3(4), 738-740.
11. Avazjon o’g’li, V. D., & Esonali o’g’li, M. Y. (2022). Prospects for the Development of the 3D Modeling Process. *Texas Journal of Engineering and Technology*, 7, 78-79.
12. Avazjon o’g’li, V. D., & Esonali o’g’li, M. Y. (2022). Use and Importance of Three-Dimensional Images in Fields. *Journal of Ethics and Diversity in International Communication*, 2(2), 1-4.
13. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Yusupova, N. M. (2022). SMART TEXNOLOGIYALARDA TA’LIM JARAYONI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(6), 441-445.
14. Minamatov, Yu. E. Important aspects of cloud technology / Yu. E. Minamatov // *Экономика и социум*. – 2021. – No. 11-1(90). – P. 338-341. – EDN AREHKR.